

Szeretlek, s nyugyafomny is a nap,
téged félek,
nem éjszakáimat.

CSONORAD
M. HIRLAP
1988. 07. 16.

Középkori uralkodóportrék

ÚJSZERŰ vállalkozást indított az Interpress Magazin azzal, hogy ezennel a lap hasábjain napvilágot látott nagyobb lélegzetű ismeretterjesztő sorozatokat a magazin olvasótáboránál szélesebb közönség számára is hozzáférhetővé teszi önálló kötetek formájában. Az IPM könyvtár első darabjaként két ismert szegedi történész, Kristó Gyula és Makk Ferenc az Árpád-házi uralkodók című munkája jelent meg az elmúlt napokban. A szerzők sajátos, s történeti irodalmunkban szokatlan szémszögből dolgozták fel középkori történelmünk kezdeti négy és fél évszázadát: portrékat rajzoltak első dinasztiánk fejedelmi és királyi címet viselő 28 tagjáról. Az egymáshoz illeszkedő, de önmagukban álló arcképek mozaikszerűen jelenítik meg a háttérben a magyarság korai történetét. Átfogóbb, teljesség igényű képre e tekintetben nem is törekedtek a szerzők, hiszen elsődleges célul nem a nép, az ország, hanem az első dinasztia, az Árpádok történetének összefoglalását tűzték maguk elé. Így is nagyon világosan kitűnik, hogy a két história a középkorban elválaszthatatlanul egybeforrt, s az uralkodók esetében alig van jogosultsága olyan magánszíra meglétéről beszélni, amelynek dolgai ne lennének hatásal alattvalóják sorsára is. A családi élet megannyi eseménye: a születés, a nevelítés, a házasság, a halálra való készülés, az örökségről történő gondoskodás sohasem egyszerűen magánügyet jelentett számukra, nem pusztán természetes emberi örömeik, fájdalmuk és gondjuk tárgya volt, hanem mind olyan dolgok, amelyek így vagy úgy az országlakosok összességét is érintették. E körülmény ezután azzal járt, hogy a fennmaradt forrásokban gyakran szélsőségesen egyoldalú ítéletek, elfogultan eszményítő vagy éppen elmarasztaló sorok maradtak ránk uralkodóinkról, attól függően, hogy milyen érdekek vezették lejegyzőik tollát. Kristó Gyula és Makk Ferenc a teljes forrásanyag és szakirodalom ismeretének birtokában, s korábbi kutatásaik eredményeire támaszkodva avatottan segítik az olvasók eligazodását e kútfők értelmezésében. Lehet ugyan, hogy az egyes portrék kontúrjai így néhol halványabbak lettek, mint pl. a Képes Krónika vagy a Legendák lapjain olvashatók, e vázlatos arcvonások azonban kétségtelenül sokkal hitelesebbek ugyanakkor. Mert elfogadható-e az a jellemzés mondjuk, amit a krónika Könyves Kálmánról írt, nevezetesen, hogy „testalkatára nézve hitvány volt, de ravasz és

tanulékony, borzas, szórós, vaksi, püpos és dadogós”. A kötet szerzői az ilyesfajta markáns, de végtelenül egyoldalú beállításoknál rendre tartózkodnak az elfogultság indítékait. Az idézett példánál maradva arról van szó, hogy a fenti jellemzés akkor készült már, amikor a trónon Álmos herceg ivadékai ültek, akit fiával, a későbbi II. (Vak) Bélával együtt Kálmán parancsára vakítottak meg.

A kötet értékét nagyban növeli, hogy hasonló indíttatású utóljára 1892-ben Wertner Mór tollából látott napvilágot (Az Árpádok családi története). Wertner genealógiai kézikönyve nemcsak az uralkodókat, hanem a dinasztia családfájának valamennyi tagját külön tárgyalta. Szűkebb szakmai közönségnek íródott munkája ma már úgyszólván megszerzhetetlen. Kristó Gyula és Makk Ferenc szélesebb olvasótábor számára alkotott, igényes, tudományos ismereteket közvetítő kötete némiképp enyhített az e téren mutatkozó hiányon is. Az olvasmányos stílusú könyvben az Árpádok négy részletben közölt leszármazási táblája nyújt tájékoztatást a dinasztia uralomra nem jutott tagjairól, ágairól és rokoni kapcsolatairól.

MINDAZOK, akik a múlt évben összegyűjtötték az Árpád-házi uralkodók IPM-beli folytatásainak darabjait, amellettt hogy korábban ismerték meg e munkát még egy előnnyel rendelkeznek a könyvet most megvásárlókkal szemben. Változatos és gazdag illusztrációk sokasága színesíti a birtokukban lévő közleményeket. Csak sajnálhatjuk, hogy — feltehetően anyagi megfontolásokból — a kiadó eltekintett ezek közzétételétől a kötetben. Bizakodunk benne, hogy az esetleges későbbi kiadás ezt a hiányt is pótolni fogja majd.

ALMÁSI TIBOR

lett „a játékos ember” első s természetalkotta, örökéletű játékszere... Hamarosan rájött, hogy a csillogó sárga fém a legegyszerűbb kő eszközzel is könnyen alakítható: ellapítható, vágható, lyukasítható és szíjra fűzve nyakban viselhető, csodálatos és irigységet keltő csecsebecse.

A véletlent „hamarosan” felváltotta a csillogó, sárga fém tudatos keresése, mosása, és így fejlődött ki a mindmáig élő ősi mesterségek egyike, mely évszázadokkal, de inkább évezredekkel megelőzte az aranyásást, s bizonyára tízezer évvel az arany bányászatát.

Mivel a legősibb aranyásvesszőzöknek, az egymástól eltérő anyagú „pan”-nak, tehát az aranyosó serpenyőnek segítségével inkább csak kisebb-nagyobb aranyrögök nyerhetők ki a folyami hordalékból, s az ember látta, hogy abban a rögöknel (az aranyrög legalább rizsszem nagyságú) sokkalta apróbb arany szemcsék is vannak, tovább fejlesztette eszközeit.

Tudta, hogy a sárárany (mosott aranyrög és szemcse) nem csupán hidegen munkálható meg könnyen, hanem olvasható is, meg akarta szerezni, fel akarta használni a hordalékanyagban csillogó parányi arany szemcséket is. Tudta, hogy azok egybeolvasztásával nagyobb, könnyen megmunkálható aranydarabokra tehet szert...

Hosszú-hosszú kísérletezés, próbálkozás eredményeként alakult ki a mai mosópad kezdetleges őse, mely lehetővé tette az aranyász számára a szabad szemmel látható, legapróbb arany szemcsék megszerzését, birtokbavételét is. A megfigyelés, a tapasztalat és a helyes következtetés tudománya vezette el az embert azokra a helyekre, ahol a folyóvíz lerakta az arannyal (és sok más, aránylag nagy fajsúlyú anyaggal) feldúsított hordalékát az aranyásztöntésekre. Az ember kitermelte, kinyerte ezek aranyát és először bizonyára csodálkozva tapasztalta, hogy ott a legközelebbi áradás elvonulása után ismét van arany. Ebben az időszakban születettek a mesék, regék, melyek az arany megjelenését magyarázták. Aztán az aranyász rájött, hogy a víz hozza és rakja le — mindig ugyanazokra a helyekre — az aranyat.

Fenyvesi Félix Lajos

Ajándék

Szeretlek az első pillanat óta;
mióta ujjammal megérintettelek;
hogy nevetetek,
símátok is veled,
a porra perc sietve úgy parog,
észe sem veszem,
titkosan kincsel telik meg
hűnyő életem:
Ifjú életeddel!
Micsoda ajándék:
naked lehetek én,
a földtámasztó
áldott reggeli fény,

s ha elfárad az
átófel két karod
hánykolódó szí
álomba ringató
szeretlek,
mióta megismer
millió éve
férfi és nő értür
tűzes csillagreg
hogy ma szerel
lázasan ezért ki
kutatok Holden
elrejtetek örök